

Szabad játék a gyakorlatban

Miérték és Hogyanok

1. rész

„Először is valódi szabadidőt kellene biztosítanunk a gyerekeinknek a szabad játékra, amit nem mi kontrollálunk, vezetünk vagy serkentünk. Nincs fontosabb, mint átélni önmagunkat, egymást és a világot a szabad játék élménysodrásában!”

(Vekerdy Tamás)

Szakmai Centrumunk zászlaján a szabad játék jelentőségének hirdetése áll. Emellett legalább annyira fontosnak tartjuk, hogy beszéljünk a „hogyanokról” is, vagyis a hétköznapi felmerülő nehézségekről a szabad játék támogatása kapcsán. 2019. tavaszán tartott kerületi programunkon a résztvevő kollégákkal összegyűjtöttünk a felmerült kérdések alapján néhány gondolatot, gyakorlatban alkalmazható ötletet, amit szeretnénk megosztani veletek. A témával kapcsolatos kérdések elsősorban a szabad játék megfelelő körülményeinek megteremtésére irányultak. Abban bízunk, hogy hasznos lehet vagy akár csak bátoríthat egy-egy szituációban mindannyiunkat.

Alapvetésnek tekintjük, hogy jól körülhatárolt, egyértelmű és következetes neveléssel kialakított szokás-szabályrendszer nélkül nem lehet megteremteni azt a közeget a gyermekek számára, amelyben megélhetik a biztonságot és a szabadságot egyszerre. Következésképp azt is fontosnak tartjuk, hogy érdemes nagy hangsúlyt fektetni a beszoktatás-, illetve a hosszabb szünetek, esetenként hétvégék utáni visszazoktatás folyamatára. Mindennek a megteremtéséhez elengedhetetlen az óvodapedagógusok, a dajka és adott esetben a pedagógiai asszisztens *egységes* nevelése.

Ezt követően felmerül a kérdés, hogy mit tehet, illetve mi az, amit feltétlenül meg kell tennie a pedagógusnak a szabad játék támogatása érdekében:

- Megfelelő légkör megteremtése. Elfogadó, családi, biztonságos, nyugodt, zavaró tényezőktől mentes: hangzavar a csoportban, zsúfoltság, nem megfelelő berendezés, szabályszegő gyermekek. Ez utóbbit természetesen nem lehet teljesen megszüntetni, csak törekedni tudunk rá.
- Biztosítani kell a játék objektív feltételeit: hely, idő, élmény, eszköz, nyugodt és derűs légkör
- Hagynia kell érvényesülni a gyermekek ötleteit.
- Hagynia, sőt ösztönöznie kell a gyermeki fantázia szabad szárnyalását.
- Szabad teret kell adnia a gyermeki önkifejezés érvényesülésének.
- Szükség és igény szerint indítékokról kell gondoskodnia a játékhöz.
- Lehetőség szerint alkalmazkodnia kell a játék menetéhez
- Továbbrendítheti a játékot: új ötlettel, tárggyal, kérdéssel, problémafelvetéssel, bekapcsolódással, élmény vagy tapasztalatforrás biztosításával.

- Komolyan kell vennie a játékot.
- Szükség szerint példát, mintát kell adnia a gyermekeknek.
- Szükség és igény szerint együtt kell játszania a gyermekekkel.
- Módosíthatja a szabályjáték szabályait.
- Ötlet megfogalmazására ösztönözhet: kérdéssel, problémafelvetéssel, ha választási lehetőség merül fel, játékmintával, az észlelési térben egy eszköz elhelyezésével¹

Ennek a kialakításához fáradságos, kihívásokkal teli út vezet. Ami miatt mégis érdemes beletenni napról napra az energiát, az a szabad játék gyógyító erejű hatása a gyermekekre:

- hidat épít a külső és belső világ között
- rendet teremt a külső és belső rendezetlenségben
- ellazít, önfeledtséget nyújt, a szabadság érzésének megélésére ad lehetőséget
- örömet okoz és a belső jutalmazás élményéhez juttat
- csökkenti vagy oldja a feszültségeket, segít felülkerekedni rajtuk²

Mindezek után szeretettel osztjuk meg a szakmai napon felmerült első két kérdés részleteit, két hét múlva pedig ugyanitt olvashatják a folytatást, illetve egy szakirodalmi ajánlót a témával kapcsolatban.

1. A játéktevékenység alatt hogyan intitek csendre a túl hangosan tevékenykedő gyerekeket?

- Hármas elv (ez természetesen minden területen alkalmazható)

1. Először szólunk az adott dolog miatt.

2. Ha nem teljesítette a kérést, megbizonyosodunk róla, hogy hallotta a gyermek, amit mondtunk, majd megismételjük azt és előrevetítjük a lehetséges következményt.

3. Amennyiben továbbra sem történik változás, valamilyen *következménynek kell történnie*. Lehetőleg nem játék megvonásnak, de adott esetben a szituációból ki kell emelni a gyermeket és egy másik tevékenységet ajánlunk fel.

- Csendjel: Egy közösen megbeszélte jel, amit az óvodapedagógus kezd el - pl. kézfejek felemelése, forgatása-. Aki észrevette, elkezd utánozni úgy, hogy közben már csendben van. Ha az egész csoport a csendjelet mutogatja –ezáltal már senki nem beszél-, akkor a pedagógus

¹ Mit tehet, illetve mit kell tennie az óvodapedagógusnak a szabad játékban? <https://ovonok.hu/2014/09/mit-tehet-illetve-mit-kell-tennie-az-ovodapedagogusnak-a-szabad-jatekban/> (Letöltés ideje: 2019.04.07.)

² Zsiros Emese (2019): Hol lakik a játék? Kint vagy benn? Előadás: Játék Centrum, szakmai workshop. Budapest, 2019.04.10.

halk hangon el tudja mondani, miért fontos, hogy mindannyian megpróbáljunk visszavenni a játék hangerejéből.

- Homokóra: Akinek figyelmeztetés után sem megy halkabban a játék, ő ott ahol van, kap egy homokórát, ami 1 percet mér. Ez alatt az idő alatt nem beszélhet, majd ha letelt az idő, megpróbálhatja folytatni halkabban a játékot.

2. Hogyan vonjátok ki a „durva” játékból a gyerekeket?

Életkor és szituáció függő a reakció, de elsősorban természetesen megpróbáljuk megbeszélni a konfliktust, illetve a játék folytatásának feltételeit:

- A gyerekeket egymás felé fordítjuk. Ha életkorukból és fejlettségi szintjükből adódóan képesek rá, akkor próbálják ők megoldani a konfliktust egymással. Ebben az esetben az óvodapedagógus, mint mediátor segítse a problémamegoldást.

- Fontos, hogy mindkét fél elmondhassa az álláspontját, társa pedig meghallgassa őt. Kerüljük a felek meghallgatása nélküli „igazságosztó” szerepet.

Két hét múlva a következő kérdésekre összegyűjtött válaszokkal fogjuk folytatni:

3. Milyen mértékben avatkoztok be a szabad játékba?

4. Szabad játéktevékenység alatt hogyan kötitek le a romboló, olykor túlságosan izgága gyerekeket?

5. Szabad játék alatt hogyan oldjátok meg a kezdeményezést, hogy minél kevésbé zavarja a külön tevékenykedő gyerekeket?

6. Mi az a szabad játéktevékenység a csoportban, ami nem ajánlott, esetleg tilos?

A Játék Szakmai Centrum nevében:

Németh-Hargitai Míra